

ET BAKTEPPE SOM IKKE TEMATISERES

– Skilsmissen er så normalisert at den i liten grad berøres eksplisitt i barnelitteraturen.

FINNE TRØST

– Et barn som er lei seg etter en skilsmisse, vil kunne finne trøst i Lindgrens roman *Brødrene Løvehjerte* selv om den ikke handler om skilsmisse i seg selv, mener forskningsbibliotekar Anne Kristin Lande. Illustrasjonen laget av Ilon Wikland er hentet fra omslaget til Lindgrens kjente barneroman.

TEKST

Per Olav Solberg

DET SIER ANNE Kristin Lande, forskningsbibliotekar ved Nasjonalbiblioteket i Oslo, der hun i en årrekke har jobbet med formidling av forskning knyttet til barne- og ungdomsbøker. Som jurymedlem i Kulturdepartementets priser for barne- og ungdomslitteratur har hun også svært god oversikt over hvilke temaområder som berøres i denne litteraturen.

– De skilte familiene er kanskje de mest alminnelige i barne- og ungdomslitteraturen i dag. De ligger der som en bakgrunn i mange fortellinger, men når sjelden forgrunnen. På

70-tallet var det annerledes. Da var skilsmissen mindre vanlig og ble oftere tematisert, sier Lande.

Landes tese synes dermed å være at jo mer alminnelig et tema er, desto mindre interessant er det for forfattere å belyse det litterært.

– Overgrep og omsorgssvikt er eksempler på temaer som i dag er mer i vinden enn skilsmissen, og som flere barnebokforfattere tar opp. Det betyr ikke at den ikke er interessant å skrive om, men du er avhengig av gode forfattere som er opptatt av temaet, sier Lande.

BARNETS OPPLEVELSE

En av få barnebokforfattere som relativt nylig har gitt ut bok der barns opplevelse av skilsmissen står helt sentralt, er Gro Dahle. I boka *Krigen* fra 2013 blir skilsmissen sett fra barnet Ingas perspektiv. Dagbladets anmelder, Maya Troberg Djuve, skrev blant annet dette om utgivelsen:

Dahle har en unik evne til å se verden fra barnets ståsted [...] Dahle slipper ikke Inga ved den endelige skilsmissen. Det gode ved det, er at de skjulte sporene etter konflikten, seinskadene, får oppmerksomhet. For når ting går seg til for de andre, er ingen ting i orden for Inga.

Men det var ikke Gro Dahle selv som kom med ideen til *Krigen*:

– Jeg skrev denne boka på oppdrag fra familievernkantorene på Østlandet. De ønsket seg et fokus på barnas egen opplevelse av skilsmisse, sett fra barnas perspektiv, og da med høykonflikt-skilsmisene som tema, skriver Dahle til Psykologtidsskriftet i en e-post. Som research til boka brukte hun blant annet barns utsagn og beskrivelser som familievernkantoret hadde samlet inn. Noen av utsagnene ble brukt helt konkret i boka. Ifølge familievernkantoret Dahle snakket med, tar ikke barne bøker som omhandler skilsmisse, temaet nok på alvor. Skilsmis- sen bagatelliseres og behandles for overfladisk, og bøkene har gjerne en lykkelig slutt.

– Familievernkantoret sa at de i liten grad kan bruke disse bøkene, de trengte en bok som tok barnas negative opplevelser på alvor, skriver Dahle.

LITTERÆRE MOTSETNINGER

På 70-tallet var realistisk barnelitteratur med et pedagogisk tilsnitt en vanlig sjanger. Det uttalte formålet var å hjelpe barn i vanskelige situasjoner. Forskningsbibliotekar Anne Kristin Lande er glad for at vi ser langt færre bøker i denne sjangeren i dag.

– Det handler om den klassiske motsetningen mellom brukslitteratur og den kunstneriske litteraturen. Det blir sjelden stor kunst av den pedagogiske brukslitteraturen der alt blir forklart og ikke et eneste tomt rom står igjen – jeg kaller det «de gode intensjoners helvete». Da tenker jeg sakprosa sjangeren kan være mer relevant. «På skrås»-spalten til Simon Flem Devold i Aftenposten tok opp mange vanskelige temaer, blant annet barns opplevelse av skilsmisse. Mange barn fikk nok hjelp og trøst av Flem Devolds tilbakemeldinger, sier Lande.

For skjønnlitteraturen har Lande større tro på mer tidløse og klassiske trøstebøker uavhengig av tematikk.

– *Brødrene Løvehjerte* av Astrid Lindgren er et godt eksempel. Et barn som er lei seg etter en skilsmisse, vil lett kunne finne trøst i Lindgrens roman selv om den ikke handler om skilsmisse i seg selv. Du leser inn i romanen det du trenger, og overfører det til din egen situasjon, sier Lande.

En uskrevet regel i barnelitteraturen har vært at bøker ikke må ha en for dyster slutt. En roman om et barns opplevelse av skilsmisse bør for eksempel ikke ende med at den ene av foreldrene tar livet sitt, eller at barnet rømmer fra både mor og far, selv om slike ting kan skje i virkeligheten. Men hvordan er dette i dag? Bør en barnebok fortsatt ende godt?

– Både ja og nei. Det er ikke mange bøker som ender svart, men mange har en åpen slutt der man selv kan lese inn hvordan man tror det går. Likevel er det nok fortsatt et slags krav til barnelitteraturen at den skal ende med et slags lys i enden av tunnelen, sier Lande. ❌

EN AV FÅ *Krigen* av Gro Dahle og illustrert av Kaia Dhale Nyhus, gitt ut av Cappelen Damm, er en av få norske barne bøker som tematiserer skilsmisse.